

KENTSEL MEKANDA PLASTİK SANAT ESERLERİNİN KENT ESTETİĞİ VE KENT KÜLTÜRÜNE KATKISI (ANTALYA ÖRNEĞİ)*

*Work of Plastic Arts in the City of Urban Location and Urban Culture Contribution
to Aesthetics (Antalya Example)*

Ayşe Ezgi TAŞKIRAN
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Berrin SİREL
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

ÖZET

Plastik sanat eserlerin tarihsel gelişimi ve Antalya Kenti'nde yer alan, seçilmiş 15 adet plastik eserin toplumsal ve fiziksel açıdan çevresi ile ilişkileri incelenmiştir.

Antalya kent halkına ve kente gelen yabancı turistlere yapılan anket çalışmasıyla da kent mekânlarında kullanılan Plastik Sanat Eserlerinin kent estetiğine ve kentsel yaşam kalitesine etkileri hakkındaki görüşleri belirlenmiştir. Görsel sanat dallarıyla uğraşan sanatçılarla yapılan söyleşi sonucunda da araştırma konusu hakkındaki fikirleri alınmıştır.

Bu çalışmada kentin yaşam kalitesini yükselten 6 adet anıt heykel, 5 adet simgesel heykel, 2 adet su gösterisi, 1 adet temalı park, 1 adet temalı sergi içeren toplam 15 adet plastik sanat eserinin mevcut durumunun tasarım ilkeleri ve öğeleri bakımından irdelenmesi yapılmıştır. Bu irdeleme ışığında, mekân plastik ilişkileri incelenip, sanatçı ve seyircilerin görüşleri doğrultusunda sonuçlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Plastik sanat eserleri, kentsel mekân.

ABSTRACT

Historical development of plastic art and selected 15 pieces of plastic work which is located in Antalya city is examined in relation to social and physical environment.

By the survey conducted to the city of Antalya people and foreign tourists coming to Antalya, Plastic Arts used in the city space to the views of the participants are determined about how the Plastic Arts used in the city effects the urban aesthetic and the quality of life in the city. The opinions of the artists, who are dealing with visual arts field, are taken about this research by interviews.

In this study, a total of 15 pieces of plastic art, 6 memorial statue, 5 iconic sculpture, 2 water show, 1-themed park, 1-themed exhibition, which improves the city's life quality are analyzed with respect to the current state of design principles and design elements. In the light of this analysis, with the plastic place relations are examined, and with the artists and the audience views, the results have been tried to put forward.

Key Words: Plastic arts, urban location.

---

* Yüksek Lisans Tezi- M. Sc. Thesis

Giriş

Maddeye biçim verme sanatı olan plastik sanatlar (Görsel Sanatlar) geçmişten günümüze açık alanlarda önemli işlevler üstlenerek farklı biçimlerde yer almıştır. Kentsel mekânlarda tasarlanan plastik elemanlar kentsel peyzajı oluşturan meydanlar, binalar, bitkiler ve diğer kentsel donatı elemanları ile birlikte kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunurken görsel duyum zenginliğine de katkıda bulunarak mekânın estetik kalitesini artırır.

Dünya tarihinde ilk heykel ve resim İ.Ö. 50.000 sıralarında Buzul Çağı'nda "Cre-magnon" olarak adlandırılan insan tipi tarafından yapılmıştır. İ.Ö. 2550 yılında Mısır heykel sanatının ilk örnekleri firavun ve tanrı heykelleri, obeliskler ve rölyefler olarak ortaya çıkmıştır. Grek sanatında heykel mimari içerisinde yer alırken, mimari de heykel özelliği taşımıştır. Gotik Dönem'de heykel, yapının içinde ve cephelerdeki nişlerde yer alırken mezar heykelciliği de gelişmiştir. Barok Dönem'deki heykeller, bir yapıya son görünüşünü vermek üzere süsleme amacıyla ve tek başına bir eser olarak yapılanlar olmak üzere ikiye ayrılır. 19. yüzyıldan itibaren heykel birincil olarak estetik kaygıyla oluşturulmaya başlanmış, yeni malzeme ve teknolojilerle desteklenerek gelişimini sürdürmüş, kamuya açık alanlarda daha sık sergilenmeye başlamıştır. Türkiye'de batı anlamında heykel sanatı ise Osmanlı'da Tanzimat Dönemi'nden sonra gelişmiş, Lale Devri'nde Barok ve Rokoko üsluplarından etkilenen mimaride geleneksel bezeme motifleri kabartma heykellere dönüşmüştür. Modernleşme ile birlikte Türkiye'de odak noktası özelliği kazanmış anıt-heykeller yapılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin yeni kent anlayışı içinde kamusal yaşamın önemli merkezleri olan parklar ve meydanlar ve dönemin kamusal yapılarının bahçelerinde Atatürk heykelleri yer almıştır. (Kurtaslan, 2005).

Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren anıt heykeller dışında kent mekânlarında özgür yaratılar olarak yer alan heykellerin bir kısmı tahrip edilirken bir kısmı da müstehcen bulunarak kaldırılmıştır.

Bu bağlamda yürütülen araştırmanın amacı, özgün bir dünya kenti niteliği kazanma yolunda olan Antalya'da kent estetiğine ve kültürüne katkısı bulunduğu bilinen ve kentin yaşam kalitesini yükselten plastik sanat eserlerinin yarattığı ve olası etkilerinin saptanması, mevcut durum analizi yanında kentin uzun ve kısa süreli kullanıcılarının görüşleri doğrultusunda tasarlanacak plastik sanat eserlerinin nasıl, nerede ve ne amaçla yer alacağına belirlenmesidir.

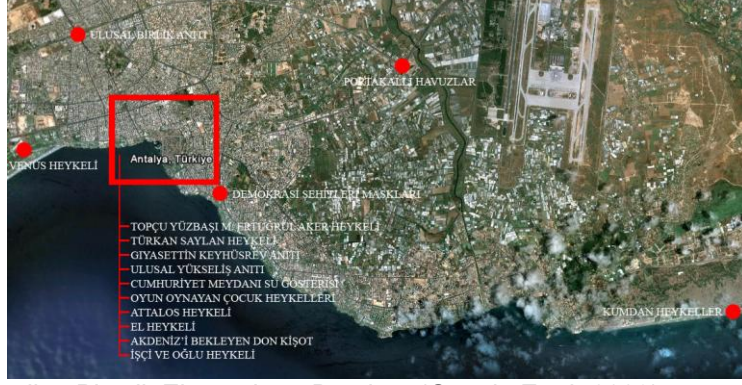
Materyal ve Metod

Araştırma Alanı

Araştırma alanı olarak seçilen Antalya kentindeki Büyükşehir Belediyesi ve Muratpaşa Belediyesi kapsamındaki açık ve yeşil alanlarda bulunan, 6 anıt heykel, 5 simgesel heykel, 2 su gösterisi, 1 temalı park, 1 temalı sergi, çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır (Şekil 1).

Çalışmada, kentin seçilen plastik elemanlarının dağılımının belirlenmesinde Antalya kent haritası ve Google Earth görüntüleri kullanılmıştır,

Alanda yapılan yerinde incelemeler de eserlerin çevre ile olan ilişkileri incelenmiş ve mekân ile eserler fotoğraflanmıştır.

Şekil 1. Seçilen Plastik Elemanların Dağılımı (Google Earth,2009)

Araştırmanın materyali olarak Ulusal Yükseliş Anıtı, Gıyasettin Keyhüsrev Anıtı, Attalos Heykeli, Ulusal Birlik Anıtı, Türkan Saylan Heykeli, Topçu Yüzbaşı M. Ertuğrul Aker Heykeli olmak üzere 6 adet anıt heykel belirlenmiştir. Belirlenen 5 adet simgesel heykel ise, Venüs Heykeli, Oyun Oynayan Çocuk Heykelleri, İşçi ve Oğlu Heykeli Akdeniz'i Bekleyen Don Kişot Heykeli, El Heykeli'dir. Çalışmada, Cumhuriyet Meydanı - Su Gösterisi ve Portakallı Havuz, olmak üzere 2 adet su gösterisi seçilmiştir. Seçilen diğer bir plastik sanat eseri ise Temalı park olan Demokrasi Şehitleri Anıt Parkı'nda yer alan Demokrasi Şehitleri Masklarıdır. Kısa ömürlü olmasına rağmen ulusal boyutlarda olması ve Antalya kent kültürüne ve görsel katkıda bulunması nedeniyle 1 adet temalı sergi niteliği taşıyan kumdan heykeller seçilmiş ve incelenmiştir.

Yöntem

Özgün bir dünya kenti niteliği kazanma yolunda olan Antalya'da plastik sanat eserlerinin kent estetiğine ve kültürüne katkısını ortaya koymayı amaçlayan çalışma dört aşamada yürütülmüştür.

Çalışmanın ilk aşamasında plastik elemanların tanımı, tarihsel gelişimi, kent sanat ilişkisi, mekân-plastik eleman ilişkisi, Türkiye ve bazı batı ülkelerinde kentsel mekânda plastik eleman kullanımı, kente katkıları ve kuramsal çerçeve incelenmiştir.

İkinci aşamada Plastik Sanat Eserlerinin toplumsal ve fiziksel açıdan çevre ile ilişkilerini belirleyen ölçütleri ile fiziksel ve görsel tasarım ölçütleri belirlenmiştir.

Üçüncü aşamada anket çalışması yapılmıştır. Bu aşamada üniversite öğrencileri ve üniversite mezunu çalışan kesimden, turist olarak Antalya'ya farklı ülkelerden gelen yabancı turistlerden denekler seçilmiştir. Görsel sanatla uğraşan sanatçılar-akademisyenler ile söyleşi yapılarak fikirleri alınmıştır. Anket çalışmasında ve söyleşide plastik sanatlara bakış açılarını yansıtacak nitelikte sorular yöneltilmiştir. Anket çalışması ve söyleşi yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın son aşamasında elde edilen tüm verilere göre plastik elemanların kentsel yaşama ve kent estetiğine kattıkları değerlendirilip sorunlar saptanmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Araştırma Bulguları

Araştırma alanında seçilen 15 adet plastik sanat eserinin toplumsal değerinin ve fiziksel özelliklerinin bulunduğu çevre ile ilişkileri belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir.

Toplumsal açıdan belirlenen ölçütler konu, zaman dilimi, yarar, sosyo-kültürel kabul edilebilirlik, fiziksel açıdan belirlenen ölçütler ise hacim, biçim, malzeme, yerleştirme ölçütleridir.

Seçilen eserler fiziksel tasarım ilkeleri (Birlik, denge, uyum, ritim, zıtlık, egemenlik, hiyerarşik) ve görsel tasarım öğelerinin (renk, biçim, çizgi, doku, ölçü) karşılaştırıldığı değerlendirme çizelgesinde (Çizelge 1) irdelenmiştir.

Bu ölçütler ve değerlendirmelere göre incelenen 15 eserden biri olan Cumhuriyet Meydanında yer alan Ulusal Yükseliş Anıtı'na ait veriler aşağıda verilmiştir.

Antalya'daki Ulusal Yükseliş Anıtı'nın Toplumsal ve Fiziksel Açıdan Çevre ile İlişkileri

Cumhuriyet Meydanında yer alan Ulusal Yükseliş Anıtı (Şekil 2.) toplumsal ve fiziksel açıdan çevre ile ilişkileri incelenmiştir.

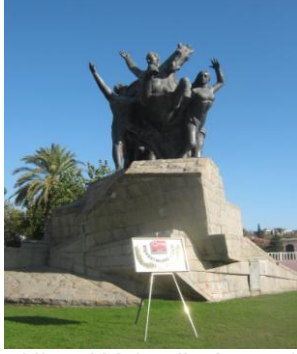

Şekil 2. Antalya Cumhuriyet Meydanı Ulusal Yükseliş Anıtı Konumu (Google Earth, 2009)

Toplumsal Açıdan Çevre ile İlişkileri:

Konu: Atatürk'ü konu edinen heykel bir dizi zaferle kurulan modern Türk devletini anlatmaktadır. Heykelin konusu ile mekâna adını vermiş olan "Cumhuriyet" kavramı konu açısından uyum göstermektedir.

Zaman Dilimi: Ulusal Yükseliş Anıtı'nda, yerden birdenbire yükselen kaidenin en uç noktasında yer alan figürler kurtuluşu, birlik ve beraberliği, yüce Atatürk'ün önderliğinde bir dizi zaferle kurulan modern Türk devletini temsil etmektedir (Şekil 3.) (Anonim, 2008).

Şekil 3. Ulusal Yükseliş Anıtı (Orijinal, 2009)

Başka bir yapının bulunmadığı meydana, anıtın doğu tarafında Selçuklu Dönemi'ne ait olan Yivli Minare bakış açısına girmektedir. Meydanın çevresinde tarihsel yapı ile uyumu bulunmayan modern yapılar mevcuttur. Heykel ile mekân arasında zaman dilimi açısından uyum ya da zıtlıktan söz edilememektedir.

Yarar: Cumhuriyet Meydanı, heykel ile tanımlanmış, Antalya kent halkı için belirleyici bir nokta özelliği taşımaktadır. Bu meydan resmi törenlerin, kutlamaların da yapıldığı anlamlı bir mekâna dönüşmüştür. Ulusal Yükseliş Anıtı, tarihsel bir süreci günümüze taşıyarak kültür alışverişine katkıda bulunmaktadır.

Trafiğe kapalı olan Cumhuriyet Meydanı, insanların alanda toplanmalarını sağlamakta, insanları kaynaştırıcı-birleştirici etki oluşturmaktadır. Bu yönüyle insanlar arasında sosyal iletişimin kurulabilmesinde olumlu bir etkiye sahiptir. Heykelin yarar işlevi trafik etkinliği ile uyumsuzluğu söz konusu değildir.

Sosyo-kültürel kabul edilebilirlik: Ulusal kahramanların anıt heykellerinin, kenti simgeleyen meydanlara dikilmesi gelenek haline gelmiştir. Bu yönden Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan Ulusal Yükseliş Anıtı sosyo-kültürel açıdan kabul edilebilmektedir. Heykelde Atatürk'ün fiziki görünüm açısından gerçeğine benzerliği de yine sosyo-kültürel bağlamda kabul edilebilirliğini gösteren başka bir unsurdur.

Fiziksel Tasarım İlkeleri Açısından Çevre ile İlişkileri:

Hacim: 6metre yüksekliğinde olan Ulusal Yükseliş Anıtı (Anonim, 2008), bulunduğu Cumhuriyet Meydanı'nda rahatça algılanabilmektedir. Heykelin Kaleiçi'ne giden yürüme yolu üzerinde olması ve araç trafiğine yakın bir konumda olması nedeniyle eser daha fazla kişi tarafından görülebilmektedir. Hacmi ile algılanabilirliği artarken, dikey formu ile meydana hareket katmaktadır. Heykelin güney kısmının denize bakması nedeniyle oluşan silüet heykele daha da güçlü bir anlatım kazandırmaktadır.

Meydan yakınında anıt heykeli ezici etkide ve orantısızlık sağlayacak yapı bulunmamaktadır.

Heykel kaidesinin anıtın ritmine, plastik düzenine ve ifadesine katılan bir eleman olarak kullanılması görüşünden hareketle tasarlanmış olması diğer plastik eserlerden ayrılmaktadır.

Biçim: Anıt heykelin, kaidesi geometrik bir biçime sahiptir. Kaidenin keskin geometrik biçimi heykeldeki yuvarlak biçimdeki figürler ile zıtlık oluşturmaktadır. Bulunduğu meydan geniş dikdörtgen bir biçimdedir. Heykel konumu, hacmi ve biçimi ile meydana egemendir.

Anıttaki figürlerin dengeli ve uyumlu dizilişleri hiyerarşik yapı oluşturmaktadır.

Malzeme: 12 ton bronz malzeme kullanılarak yapılan heykelin kaidesi granit taş döşemedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2009). Kaide ile anıttaki figürler arasında bir bütünlük vardır. Farklı tasarıma sahip kaide tek düzeliği ortadan kaldırmış anıtı ifade etmede güçlü bir rol oynamaktadır.

Cumhuriyet Meydanı'nın tabanı diyabaz ve andezit döşeme olup, seyir terası çakıl mozaik döşemedir (Anonim, 2008). Kullanılan doğal malzemeler meydan ile anıt arasında uyumu sağlamaktadır.

Yerleştirme: Anıt heykel, Antalya kentinin merkezindeki Cumhuriyet Meydanı'nın batı kısmına daha yakın, doğu kısmını daha geniş bırakılacak şekilde yerleştirilmiştir. Bulunduğu meydanın ölçeği ile uyumlu ve orantılıdır, bu durum bütünde birlik ve denge oluşturmaktadır, bakıldığı her akstan rahatlıkla algılanabildiği bir konumdadır (Şekil 3.).

Çizelge 1. Ulusal Yükseliş Anıtı'nın Fiziksel Tasarım İlkeleri ve Görsel Tasarım Öğeleri Açısından Çevresi ile İlişkisi

HEYKEL - ZEMİN	FİZİKSEL TASARIM İLKELERİ	GÖRSEL TASARIM ÖĞELERİ					
		RENK	BİÇİM	ÇİZGİ	DOKU	ÖLÇÜ	
HEYKEL - ZEMİN	FİZİKSEL TASARIM İLKELERİ	BİRLİK	-	-	+	+	+
		DENGE	-	+	+	+	-
		UYUM	+	+	+	+	-
		RİTİM	+	+	+	+	+
		ZITLIK	+	+	+	-	+
		EGEMENLİK	-	+	+	-	-
		HİYERARŞİK YAPI	-	-	+	+	+
OLUMLU DEĞER % 69 / OLUMSUZ DEĞER % 31							
HEYKEL - YAPI	FİZİKSEL TASARIM İLKELERİ	BİRLİK	-	-	-	-	-
		DENGE	-	-	-	-	-
		UYUM	-	-	+	-	-
		RİTİM	+	+	+	+	+
		ZITLIK	+	+	-	+	+
		EGEMENLİK	-	+	-	+	+
		HİYERARŞİK YAPI	-	-	+	-	-
OLUMLU DEĞER % 40 / OLUMSUZ DEĞER % 60							
HEYKEL-BİTKİ	FİZİKSEL TASARIM İLKELERİ	BİRLİK	-	+	+	-	+
		DENGE	-	+	+	-	+
		UYUM	+	+	+	-	+
		RİTİM	+	+	+	+	+
		ZITLIK	-	+	+	-	+
		EGEMENLİK	+	+	+	+	+
		HİYERARŞİK YAPI	-	-	-	-	-
OLUMLU DEĞER % 66 / OLUMSUZ DEĞER % 34							

Anıt heykelin fiziksel tasarım ilkeleri ve görsel tasarım öğeleri açısından yapılan değerlendirmesine göre;

Ulusal Yükseliş Heykeli en iyi ilişkiyi % 69 oranında zeminle oluşturmaktadır. Zemin döşemesi yapımında heykelin göz önünde bulundurulmadığı, renk ve biçim de zemin ile birlik oluşturulmadığı görülmektedir. Zeminde renk, doku ve ölçü açısından heykelin egemenliği bulunmamaktadır.

Heykelin çevresinde bulunan yapılarla ilişkisi olumsuzluk göstermektedir. Renk, biçim, çizgi, doku ve ölçü öğeleri bakımından birlik ve denge bulunmamaktadır. Yapılarla çizgi uyumu bulunmakla birlikte renk, biçim, doku ve ölçü açısından uyum bulunmamaktadır.

Heykelin bitki ile olan ilişkisinde görsel tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri açısından % 66 oranında olumludur. Renk ve dokuda birlik ve dengede oluşturulmadığı için olumsuz bir yapı söz konusudur.

Sonuçlar ve Öneriler

Araştırmanın yapıldığı yerli ve yabancı turist çekim alanı olması nedeniyle dinamik bir yapıya sahip olan Antalya sosyal, kültürel ve ekonomik olarak da gelişme göstermektedir. Kent açık yeşil alanlarında yer alan plastik sanat eserleri incelendiğinde anıt niteliğindeki heykellerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Araştırma alanı olarak seçilen Büyükşehir Belediyesi ve Muratpaşa Belediyesinin sorumlu olduğu alanlarda incelenen 15 eserden 6 eser anıt niteliği taşımaktadır.

Araştırmada incelenen Ulusal Yükseliş Anıtı'nın bulunduğu Cumhuriyet Meydanı aynı zamanda resmi törenlerin yapıldığı alandır. Meydan Antalya'nın tarihi dokusunun bulunduğu kesimde olması açısından uyumluluk yaratmaktadır. Meydanın karşındaki yüksek yapıların heykel üzerinde oluşturabileceği baskı Cumhuriyet Meydanı Su gösterisi ve yaya mekânı ile kırılmıştır. Tasarım ilkeleri çerçevesinde oluşturulmuş anıt meydandaki konumu ve yapısı gereği insanların ulaşabileceği ve algılayabilecekleri niteliktedir. Heykelin kaidesindeki hareketlilik ifadeyi güçlendirmekte ve bütünleştirmektedir.

Heykelin tasarım ilkeleri ve görsel tasarım öğeleri açısından zeminle olan ilişkisinde zemin rengi ve biçiminin birlik oluşturulmaması olumsuzluk yaratmaktadır. Bunun için döşeme deseninde renk ve biçim olarak heykeli tamamlayıcı tasarımın ölçüde denge ve uyum sağlayacak şekilde yeniden yapılması gerekmektedir. Heykelin çevresinde bulunan yapılarla ilişkisi olumsuzdur. Alanda yapılacak bitkisel tasarımla bu olumsuz etki giderilebilir.

Farklı bir mekân için tasarlanmış olan Antalya'yı Türklere kazandıran Selçuklu komutanı Gıyaseddin Keyhüsrev heykeli mekânla uyumsuz bir yapıdır. Mekân - heykel - kaide arasındaki oransızlık ilk dikkati çeken unsurdur.

Tasarım ilkeleri ve öğelerine göre heykel, bitki ve zemin arasında olumsuzluk söz konusudur. Alanda yeni bir mekân tasarımı yapılmalıdır.

Antalya'nın Kalekapısı'ndaki yaya mekânında yer alan Attolos heykeli belirleyici nokta olma özelliği taşımaktadır. Meydan tasarımındaki yetersizlik ve

heykelin konumu istenilen etkiyi yaratmamaktadır. Alanda heykeli belirleyici obje haline dönüştürecek yeni bir meydan tasarımının yapılması gerekmektedir.

Alanda heykeli vurgulaması gereken bitki materyali istenilen etkiyi yaratamamaktadır. Bu amaçla heykelin konumlandırıldığı yerin arkasında heykele fon oluşturacak sık dokulu ve koyu renkli bitki materyali ile yeni bir tasarım gerekmektedir.

Bulunduğu kavşakla orantılı ve uyumlu bir tasarım sergileyen Kuvva-i Milliye Destanı'nı temsil eden Ulusal Birlik Anıtı insanların ulaşımına olanak tanımaması nedeniyle konum açısından olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Bunun için heykele ulaşılabilirliği sağlayıcı düzenlemelerin yapılması gereklidir.

Atatürk parkında yer alan Türkan Saylan anıt heykeli bulunduğu konumda algılanabilirliği iyi olmakla birlikte meydanla oranı göz önüne alındığında istenilen etkiyi yaratamamaktadır. Bu amaçla heykelin içinde bulunduğu havuzda kaidesinin yükseltilmesi ve arka fonda oluşturacak su hareketi ile heykel öne çıkartılmalıdır.

Atatürk parkında alt kattaki ikinci meydana bulunan Topçu Yüzbaşı M. Ertuğrul Aker heykeli arkasındaki yüksek duvarın etkisinde kalmaktadır. Fon oluşturması açısından önemli olabilecek duvar istenilen etkiyi yaratamamaktadır. Zeminin daha egemen olması nedeniyle de olumsuz bir etki yaratılmıştır. Heykelin arkasındaki duvarın ezici etkisi ortadan kaldırılmalı ve heykele fon oluşturacak nitelikte heykelin formuyla uyumlu formda bitki materyali ile yeniden düzenlenmelidir.

Araştırmada 5 adet simgesel heykel incelenmiştir. Kent genelinde çok yaygın olmayan simgesel heykellerden 47. film festivali için yeniden simge olarak kullanılmaya karar verilen ve kentin çeşitli yerlerine dikilen Venüs heykellerinden birinin yakılması, ya da Kemer'de heykeltıraş Zafer Sarı tarafından yapılan Aşk Yağmuru Heykeli'nin müstehcen bulunarak belediye tarafından kaldırılması toplumun bu konuda hala eğitimsiz olduğunu göstermektedir. Bu düşünce üniversite öğrencileri ve mezunları ile yapılan anket sonucunu da doğrulamaktadır. Eğitilmiş dediğimiz kesim içinde % 20'lik bir dilimim hala plastik sanat eserleri hakkında bilgisinin olmaması düşündürücüdür. Bunun en önemli sebebi kentte bu tür heykellerin az olmasıdır.

Altın Portakal Film festivalinin simgesi olarak kullanılan Venüs heykeli Antalya Kültür merkezinde yer almaktadır. Yeşil alan içinde tasarlanmış mekânda yer alan heykelin bulunduğu konuma giden aks heykeli tariflemektedir. Arka kesimde dikilmiş olan ağaçlarla form bütünlüğü oluşturmasının yanında yeşil doku heykele fon oluşturmakta ve heykelin algılanabilirliğini vurgulamaktadır.

Demokrasi Şehitleri Maskları aynı adı taşıyan park alanında yer almaktadır. Parkta yer alan masklar parkın ortasında yapılmış olan su gösteri havuzunun her iki tarafında bulunmaktadır. Direkt olmasa da su ile ilişkisi bulunan anıtlar tasarım öğeleri ve ilkeleri açısından birçok noktada olumluluk gösterirken özellikle egemenlik ve hiyerarşik açıdan olumsuz ifade yaratmıştır. Alanda anıtların bitkisel tasarımla olan ilişkisi olumsuzdur. Tasarım odağı anıt olacak şekilde bitkisel tasarımın yeniden ele alınması gerekmektedir.

Kale kapısı ile Cumhuriyet Meydanı arasında yer alan oyun oynayan çocuk heykelleri gerek gerçekçi boyutlarda olması gerekse unutulmaya yüz tutan çocuk oyunlarını hatırlatması açısından son derece önemlidir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çeşitli temalar içeren kaldırım heykelleri insanlarla günün her saatinde onlarla birlikte yaşayan heykellerdir. Mekânda heykel bitki ilişkisinde tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri dikkate alınmadan yapılan bitki kompozisyonu olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu amaçla mekânda yeni bir bitkisel tasarım gereksinimi bulunmaktadır.

Antalya'nın en önemli parklarından biri olan Karaalioğlu parkında yer alan İşçi ve Oğlu Heykeli ve El Heykeli alanda seyir nişlerinde konumlandırılmıştır. Her iki seyir nişinin ortasında açık alanda yer alan Don Kişot heykeli ise bulunduğu yer nedeniyle çok fazla algılanmamaktadır. Verdikleri mesaj açısından doğru konumlandırılmış eserlerdir. Zemin-heykel ilişkisi doğru tasarlanmış olmasına karşın bitkisel tasarım açısından olumsuzluklar söz konusudur. Mevcut bitki materyalinin kaldırılarak, heykelleri güçlendirici nitelikte fazla doku hissettirmeyen tek renk yer örtücü bitkilerin dikilmesi gerekmektedir.

Kentlerin tanınmasında rol oynaması istenen plastik sanat eserlerinin istenilen amaca ulaşabilmesi için boyutunun, konumlandırılacağı mekânla ve çevredeki yapısal elemanlarla orantılı ve kent simgesi niteliği taşıyacak nitelikte eserler olması gerekmektedir. Antalya'nın havaalanı girişinde bulunan demokrasi kavşağına yapılmış olan portakallı havuzlar istenilen etkiyi alanda yaratamamaktadır. Bir plastik unsur olan su gösterisi gereken etkiyi yaratamadığı gibi portakal görüntülü büyük küresel elemanlar da kent simgesi olma özelliği taşımamaktadır. Bir dünya kenti olma çalışmalarını sürdüren yerel yönetimin, heykel sanatçıları, peyzaj mimarları, mimarlar ve şehir plancılarından oluşan yetkin kişilerle beraber alanı yeniden ele alması gerekmektedir. Alanda soyut ya da somut kent simgesi olabilecek yapıtlar ve etkili su gösterisinin bir arada kullanılmasıyla kent girişi istenilen etkiyi yaratabilir.

Antalya gibi sıcak kentlerde en çok aranan mekânlar su gösterilerinin olduğu yerlerdir. Bu alanların kent genelinde daha fazla olması ışık müzik ve suyun ritmi insanlara farklı duygular ve hareket kazandırmaktadır. Kent merkezinde yer alan Cumhuriyet Meydanı su gösterisi görsel tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri açısından olumlu olmakla birlikte olumsuz özellikleri de taşımaktadır. Renk, biçim, çizgi, doku ve ölçü açısından mekânla zıtlık oluşturamaması monotonluk yaratmakta ve olumsuz etki bırakmaktadır. Su gösterisinin daha güçlü hale dönüştürülmesi alanda yaratılmak istenilen etkiyi daha da arttıracaktır.

Çalışmada incelenen temalı sergi özelliği taşıyan ve Antalya'da her yıl düzenlenen kum heykel sergisi çok sayıda sanatçının katılması nedeniyle kente büyük katkı sağlamaktadır. Çekim alanı oluşturan ve her yıl farklı temalarda heykellerin yapıldığı serginin ziyaretçiler üzerindeki estetik yanında kültürel etkisi yadsınamaz.

Kent kültürüne ve estetiğine katkısı bulunan heykeller ister anıt niteliği taşıyın isterse soyut ya da figüratif olsun önemli donatılardır. Sanatçılarla yapılan söyleşilerde anıt niteliği taşıyan heykellerin kentlerde mutlaka olması, ancak sayı

olarak fazla olmaması gerektiği vurgulanırken figüratif ve soyut heykellerin görsel değerinin kente artı değer katması, geçmişi değil geleceği yansıtması açısından önemi vurgulanmıştır. Kentlerde sanat eserlerinin nitelik ve nicelik yönünden artış göstermesi ve kabul edilebilirliği aynı zamanda gelişmişliğinde göstergesi durumundadır. Çalışmada yabancı turistlerle yapılan anketler ve söyleşilerde kendi ülkelerindeki durumu göz önüne alınarak Antalya'da heykel sayısının az olduğunu ve gereken önemin verilmediğini vurgulamışlardır.

Oysa Antalya plastik sanat eserleri açısından çok fakir olmayan kentlerimizden biridir. 1997-2000 yılları arasında Antalya Büyükşehir Belediyesi, Çağdaş Heykeltıraşlar Derneği, Antalya Mimarlar Odası ve Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Heykel Bölümü'nün ortaklaşa düzenledikleri sempozyumlarla her yıl on eser kent kültürüne dahil edilmiştir. Bu eserler Karaalioğlu Parkı içerisinde, yat limanı yolu girişinde, Akdeniz Üniversitesi'nde, Antalya Kültür Merkezi'nde bulunmaktadır. Ancak bir kısım sanat eserlerin olması gereken mekânlarda konumlandırılmamış olması nedeniyle gereken önemi kazanamamıştır. Bu sempozyumlarda yapılan heykellerin hak ettikleri değeri yeniden kazanabilmesi için yeni mekân tasarımlarına gereksinim duyulmaktadır. Doğru yerde konumlandırılmayan eserler insanlar tarafından algılanamamakta, üzerine yazı yazılmakta ve herhangi bir taş muamelesi görmektedir. Bu amaçla başta çalışmanın yürütüldüğü belediyeler olmak kaydıyla kent genelindeki tüm plastik sanat eserlerinin yeniden gözden geçirilmesi buldukları konumla doğru tasarımların yapılması gerekliliği bulunmaktadır. Bu amaçla Büyükşehir Belediyesi bünyesinde heykeltıraş, ressam, peyzaj mimarı, mimar, şehir planlamacısı meslek disiplinlerinden oluşan uzman kadronun yer aldığı sanat komisyonunun kurulması gerekmektedir.

Bir dünya kenti olma yolundaki Antalya'da yapımı düşünülen parklardan birinin mutlaka heykel parkı olarak tasarlanması ve bu park alanında 2000 yılından sonra devam edilmeyen heykel sempozyumunun yeniden başlatılması ve mevcut eserlere gereken önemin verilmesi gerekliliği ve sorumluluğu bulunmaktadır.

Kaynaklar

- ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, 2009. Kültür Şube Müdürlüğü Faaliyet Raporu.
- ANONİM, 2008. <http://www.antalyada.gen.tr/mekanlar/antalya-cumhuriyet-meydani.html> (Erişim tarihi: 16 Aralık 2009).
- GOOGLE EARTH, 2009, <http://earth.google.com/>, Görüntü Tarihi: 13 Haziran 2009 (Erişim Tarihi: 10 Mart 2010)
- KURTASLAN, ÖZ, B., 2005. Açık Alanlarda Heykel-Çevre İlişkisi ve Tasarımı. Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1):193-222